

18 | DOBŘICHOVICE – OD HONOSNÝCH VIL 1. REPUBLIKY K MODERNÍMU SUBURBIU

Jiří-Jakub Zévl

Dobřichovice jsou obec ležící přibližně 5 kilometrů jižně od hranic Prahy v údolí řeky Berounky. Přibližně polovinu jejich území zabírá zvýšený terén úpatí Brd s nejvyšším bodem Hvíždincem (476 m n. m.). Druhou polovinu území tvoří říční niva, kde se také nachází drtivá většina zástavby. Dobřichovice jsou proto dlouhodobě ohrožené povodněmi. Na území obce se dnes nachází jediné sídlo, které na hranicích obce volně přechází do zástavby sousedních obcí Všenory a Lety. Součástí obce byl dříve i sousední Karlík. Do povědomí české veřejnosti vstoupila obec pravděpodobně nejvíce 20. 8. 2012, kdy zaznamenala český teplotní rekord 40,4 °C.

Vývoj Dobřichovic ovlivnila dvě hlavní období růstu. První období začíná v druhé polovině 19. století, kdy sem mířila pražská vyšší společnost. Rozvoj pokračoval až do první dekády období socialismu, po níž následovala stagnace. Druhé období, kdy přichází opětovný růst, nastává po sametové revoluci, kdy se obnovuje proces suburbanizace. Dobřichovice prošly za století a půl dramatickou změnou. Původní venkovská obec stojící u brodu přes Berounku se od druhé poloviny 19. století stává více a více pražským předměstím. Ačkoliv Dobřichovice nejsou administrativně součástí Prahy, jde bezpochyby o součást pražské aglomerace. Úzké funkční sepětí s Prahou je patrné z hlediska pracovního trhu, řady služeb i dopravy.

Svůj název nesou Dobřichovice po slovanském kmeni Dobřichově, který měl na břehu řeky Berounky opevněnou tvrz chránící místní brod. První písemná zmínka o Dobřichovicích však pochází až z roku 1253, kdy král Václav I. daroval Dobřichovice řádu křižovníků. Další dějiny obce pak byly úzce spjaty právě s tímto řádem (Dobřichovice, 2009). Stav obce (včetně zámku a brodu) v období před první výraznou vlnou rozvoje znázorňuje obrázek 18.1.

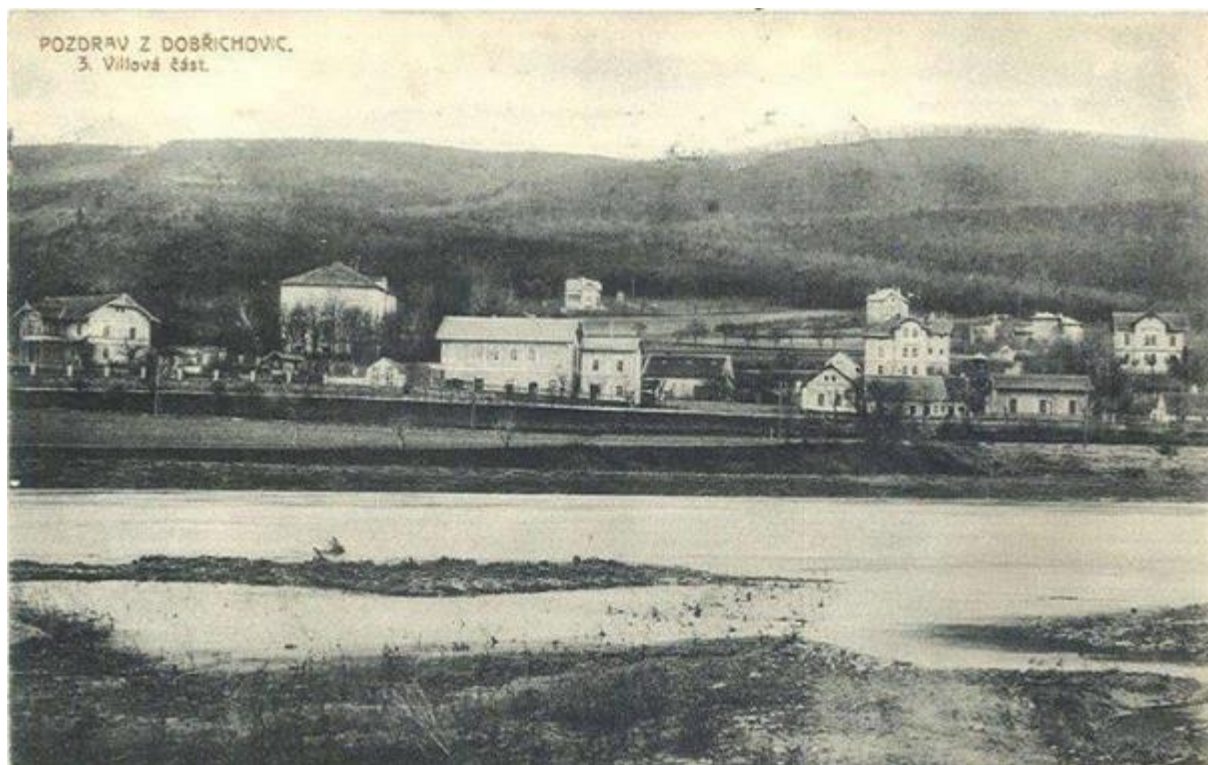
Rozkvět Dobřichovic od té doby úzce souvisel s jejich polohou v blízkosti Prahy, která se v industriálním 19. století dynamicky rozvíjela. Roku 1862 byla na pravém břehu zprovozněna Česká západní dráha, která spojovala pražské předměstí Smíchov s Plzní a Furth im Waldem na německých hranicích (Navrátil, 2012). Význam této stavby ilustruje honosný charakter nádražní budovy. V témže roce byla také otevřena místní škola a v roce 1897 byl otevřen most přes Berounku (Dobřichovice, 2009). Rozvoj obce dokumentuje také fakt, že roku 1876 povýšil císař František Josef I. Dobřichovice na městys (Pánek, 2006).

Obrázek 18.1: Dobřichovice na mapě Stablního katastru (1842).

Zdroj: ČÚZK (2021).

Na rozdíl od předměstí na samém okraji tehdejší Prahy (např. Smíchov, Karlín) nebyly Dobřichovice dělnickým městem s činžovnými domy. Dobrá dopravní dostupnost údolím Berounky a také příjemné přírodní prostředí přitahovaly především pražskou buržoazii, což je patrné na zástavbě nejen Dobřichovic, ale i okolních obcí, jako jsou Černošice, Všenory nebo Řevnice. Z této doby pochází řada honosných vil, které sloužily zejména jako letní sídla vyšší společnosti – například průmyslníků či intelektuálů. V Dobřichovicích jsou tyto vily lokalizovány zejména na pravém břehu řeky (jižní část sídla), v části zvané Brunšov. Vzhled lokality na počátku 20. století ukazuje dobová pohlednice na obrázku 18.2. Mapový list v této oblasti zachycuje přes desítku budov, které byly vystavěny už před rokem 1882. Nicméně valná většina zdejších vil vznikla až po tomto roce, tedy na počátku 20. století a za tzv. první republiky. Zástavba na pravém břehu řeky se vyznačuje poměrně volným prostorovým vzorcem se sítí různě zatočených ulic, což kontrastuje se zástavbou na levém břehu, kde je patrná pravoúhlá síť ulic. Volnějšímu charakteru zástavby na jihu sídla zřejmě přispívá i svažité terén úpatí Brd.

Obrázek 18.2: Předválečné vily na pravém břehu Berounky v roce 1909.

Zdroj: Dobřichovice.info (2021).

Zásadní rozvoj probíhá v první polovině 20. století. Už v roce 1918 byla obec elektrifikována (Rákosník, 2021). Zásahu na tom měl především místní podnikatel Karel Havlík, který u dobřichovického mlýna postavil elektrárnu a nechal zbudovat rozvodnou síť (Paměť národa, 2021). K rozvoji zástavby dochází ve 20. století napříč všemi sídly v rámci obce. Jejich přehled z roku 1930 nabízí tabulka 18.1. V severní části obce vznikají i domy či skupiny domů oddělených od intravilánu Dobřichovic. Největší skupinou je lokalita Pod Bukovskou při hlavní silnici na Prahu. Značných změn ovšem doznává dokonce samotné historické jádro, rozvíjí se zástavba na pravém břehu, především však dochází k výstavbě nových rezidenčních oblastí v okolí historického jádra. Tato zástavba má výrazně pravidelný charakter s pravoúhlou uliční sítí. Vzniká i čtvercový obecní park (severozápadně od zámku) nebo řada veřejných budov včetně nové školy. Specifickým typem zástavby jsou pak průmyslové zóny na severozápadě a severovýchodě obce, podél hlavní silnice na Prahu. Dále můžeme sledovat vznik chatové oblasti V Luhůvce mezi řekou Berounkou a železniční tratí a v neposlední řadě je fyzická struktura obce silně ovlivněna postavením tří panelových budov na západě sídla (viz obrázek 18.3), avšak v těsné blízkosti samotného centra obce.

Název sídla	Charakter sídla	Počet domů	Počet obyvatel
Dobřichovice	městys	345	1 461
Karlík	ves	40	227
V Karlíku	hájovna	2	8
Cihelna (a další nepojmenované lokality napříč obcí)	roztroušená nouzová obydlí	11	62
Dobřichovice – celkem		398	1 758

Tabulka 18.1: Sídla tvořící katastrální území Dobřichovic ve sčítání 1930.

Zdroj: Statistický lexikon (1934).

Do porevolučního období vstoupily Dobřichovice s výrazným vnitřním dluhem. Ten je však poměrně typický pro okolí Prahy, jež bylo za socialismu dlouhodobě opomíjeno. Obec nebyla plynofikována, do její výrazné části nebyl zaveden vodovod a kanalizace či další sítě vyžadovaly opravy. V roce 1990 byl dokonce stržen původní most přes Berounku a nahradil ho provizorní vojenský most (Dobřichovice, 2009). Kromě nápravy vnitřního dluhu však porevoluční roky znamenaly i výraznou demokratizaci rozhodování. V Dobřichovicích vedla tato změna k oddělení Karlíka, který se stal samostatnou obcí. Zásadní změnou pro sociální i fyzické prostředí obce však byla zejména ekonomická a sociální transformace. Po obnovení svobodného trhu s byty a zejména po zavedení hypoték se opět oživuje proces suburbanizace (Ouředníček, Špačková, 2013).

Obrázek 18.3: Panelové domy v Dobřichovicích.

Foto: Jiří-Jakub Zévl (2021).

Vzorec nové výstavby v Dobřichovicích tak nijak nevybočuje ze způsobu, jakým probíhá suburbánní rozvoj posledních 30 let. Ten je typický zejména výstavbou na volných parcelách v rámci již existujícího intravilánu nebo v nově vymezených zónách na jeho okraji (Ouředníček, 2007; Zévl, Ouředníček, 2021). Přes výrazný nárůst počtu obyvatel však nedochází k zásadnímu rozšíření rozlohy intravilánu. Nově vymezené zóny, které jsou tedy spíše výjimkou, můžeme nalézt na západě obce, při hranicích s Lety, nebo na východě u hlavní silnice na Prahu a u řeky. Právě při východním okraji obce jsou vymezeny i průmyslové zóny relativně malé rozlohy na poměry pražské komerční suburbanizace.

Kromě nové výstavby je fyzické prostředí Dobřichovic měněno přestavbami již existujících budov. Značné množství těchto budov bylo v porevolučním období zrekonstruováno či dokonce rozšířeno. Většími zásahy jsou pak přestavby rekreačních objektů v chatové oblasti na východě obce u řeky na objekty trvalého bydlení. V těchto případech se jedná zejména o kompletní nahrazení původních objektů novými. Zřejmě nejvýraznější změnou je pak přestavba jádra obce. Jedná se jak o rekonstrukce původních budov, tak o vybudování nových, zejména veřejných budov a bytových domů, výstavbu nového mostu přes Berounku (1997), plynofikaci obce (od 1999) nebo rekonstrukci jezu. Do rozvoje obce výrazně zasáhla ničivá povodeň v létě roku 2002, která zalila zástavbu na levém břehu řeky až po hlavní silnici (viz obrázek 18.4). Stržena byla také lávka přes řeku na východě obce. Nová lávka byla však postavena už po roce. Stejně tak došlo v dalších letech k rekonstrukci řady ulic a dokončení vodovodní sítě.

Obrázek 18.4: Zatopené Dobřichovice v roce 2002.

Zdroj: Dobřichovice (2020).

Vývoj počtu obyvatel, domů a bytů

Ačkoliv první proměny Dobřichovic začínají už v druhé polovině 19. století, počet obyvatel (Dobřichovic i Karlíka) nijak dramaticky nerostl a pohyboval se v rozmezí 800–850 obyvatel. Dynamický rozvoj přichází po roce 1900, kdy se v obcích údolí Berounky začíná projevovat prvorepubliková suburbanizace. Počet obyvatel začal rychle stoupat a v 30. letech žilo v Dobřichovicích již přes 1531 obyvatel, tedy více než dvojnásobek oproti roku 1900. Takovému rozvoji odpovídá pochopitelně i nárůst počtu domů, a to ze 122 na 398 mezi lety 1900 a 1930.

Poválečné období znamená pro Dobřichovice pokračování růstu z období první republiky. Vrchol však přichází v roce 1961, kdy počet obyvatel dosahuje 2699. Následuje mírný výkyv v podobě úbytku obyvatel, na který navazuje stagnace až do začátku 90. let, během které se počet obyvatel drží nad 2600 obyvateli. Rozvoj zástavby vykazoval v socialistickém období podobný vývoj. Vrchol přichází už v roce 1950, kdy bylo v Dobřichovicích 603 domů. I v tomto případě však došlo k poklesu, a to o přibližně šest desítek domů. V dalších desetiletích pak počet domů rostl a už v roce 1980 přerostl hodnotu z roku 1950 a v roce 1991 bylo v Dobřichovicích (a Karlíku) přes sedm set domů.

Ačkoliv se porevoluční suburbanizace výrazně nepromítla do rozlohy intravilánu Dobřichovic, z hlediska počtu obyvatel dochází k markantnímu růstu. V samotných Dobřichovicích (bez Karlíku) vzrostl počet z 2438 v roce 1991 na 3410 v roce 2011 a posléze na 3739 v roce 2020 (ČSÚ, 2015; 2021), tedy celkem o 53 %. Populační rozvoj obce se projevuje pochopitelně i v nárůstu počtu domů. Z 681 dobřichovických domů v roce 1991 se jejich počet zvýšil o 28 % na 873 domů v roce 2011 (ČSÚ, 1992; 2013). Mezi nově postavenými budovami jasně dominují rodinné domy, ale stavějí se i bytové domy. Celkový počet bytů se tedy mezi lety 1991 a 2011 zvýšil o 37 %, konkrétně narostl z hodnoty 1022 na 1402.

Vývoj sociálního prostředí a věkové struktury

Sociální prostředí Dobřichovic se začalo měnit v druhé polovině 19. století s první vlnou rozvoje. Původní venkovská obec se stala cílem nejbohatší skupiny tehdejších obyvatel. První vily ostatně vznikají na pravém břehu Berounky, tedy odděleně od původního jádra obce. Stejně jako další obce údolí Berounky i Dobřichovice jsou v dalších letech cílem zejména movitého obyvatelstva a nejsou tak dělnickým předměstím jako jiné obce v těsném sousedství tehdejší Prahy.

V době socialismu se Dobřichovice stávají oblíbenou lokalitou pro chataření. Ve věkové struktuře dobřichovických obyvatel jsou kolem roku 1970 patrné silné generace z poválečného období. Dobřichovice měly tedy relativně vyrovnanou strukturu obyvatel s významným podílem obyvatel pod 30 let. Do roku 1991 se však věkové složení populace výrazně strukturuje. Silnou generací jsou lidé na prahu dospělosti a lidé důchodového věku.

Porevoluční suburbanizace mění zásadně sociální strukturu. Migrace se také promítá do věkové struktury, jelikož novými obyvateli obce byly velmi často mladé rodiny s dětmi. Věková struktura populace vykazuje ve srovnání s celorepublikovým průměrem významně vyšší hodnoty pro populaci mladší 15 let, což je typický jev v suburbánních obcích. Zároveň platí, že Dobřichovice, podobně jako okolní obce, patří v rámci pražských suburbií k nejlukrativnějším lokalitám. Atraktivní jsou díky přítomnosti železnice a příjemnému přírodnímu prostředí, ale i díky kvalitě rezidenčního prostředí.

Národnostní struktura v roce 1930 vykazuje relativně vyšší počet nečeského obyvatelstva, které tvořilo celkově 4,2 % obyvatel obce. Ze 75 osob bylo 42 německé národnosti a 27 obyvatel bylo cizinců. Struktura podle občanství je dnes značně odlišná. V obci žijí jednotky cizinců, mezi nimiž převládají Ukrajinci (36 % z celkového počtu cizinců) a následují Slováci (30 %), Rusové (9 %), Němci (4 %) a Američané (3 %). V případě dalších cizích občanství jde o jednotky osob.

Literatura:

DOBŘICHOVICE (2009): Historie. Oficiální stránky obce. Dostupné z: <https://www.dobrichovice.cz/mesto/o-meste/historie/> [cit. 8. 5. 2021].

DOBŘICHOVICE (2020): Povodně 2002. Dostupné z: <https://www.dobrichovice.cz/mesto/fotogalerie-mesta/fotografie-z-povodni-2002/povodne-2002-1138cs.html> [cit. 29. 6. 2021].

DOBŘICHOVICE.INFO (2021): Pohled na řeku a hostince. Dostupné z: <http://www.dobrichovice.info/mapa?h=Brun%C5%A1ov&z=mapa> [cit. 29. 6. 2021].

NAVRÁTIL, M. (2012): Před stoletím a půl propojila Česká západní dráha Prahu s Plzní. Železničář. Dostupné z: <https://zeleznicar.cd.cz/zeleznicar/historie/pred-stoletim-a-pul-propojila-ceska-zapadni-draha-prahu-s-plzni/-1583/24,0,/> [cit. 26. 6. 2021].

OUŘEDNÍČEK, M. (2007): Differential Suburban Development in the Prague Urban Region. *Geografiska Annaler: Human Geography*, 89B (2): 111–125.

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P. (2013): Teoretické přístupy a současná témata výzkumu suburbanizace. In: Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J. (eds.): *Sub Urbs: krajina, sídla a lidé*. Academia, Praha, s. 13–36.

PAMĚŤ NÁRODA (2021): Antonín Havlík. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/havlik-antonin-20171008-0> [cit. 29. 6. 2021].

PÁNEK, M. (2006): Slovo starosty. *Informační list*, 12, 23, 1.

RÁKOSNÍK, J. (2021): Jak se Česko postupně připojilo do elektrické zásuvky. *E.ON Energy Globe*. Dostupné z: <https://www.energyglobe.cz/temata-a-novinky/jak-se-cesko-postupne-pripojilo-do-elektricke-zasuvky> [cit. 29. 6. 2021].

ZÉVL, J.-J., OUŘEDNÍČEK, M. (2021): Measuring the morphology of suburban settlements: Scale-dependent ambiguities of residential density development in the Prague Urban Region. *Moravian Geographical Reports*, 29 (1): 27–38.

Zdroje dat:

ARCČR 500 (2016): Databáze vektorových GIS vrstev.

BOHÁČ, A. (1923): *Hlavní město Praha: studie o obyvatelstvu*. Státní úřad statistický, Praha.

BOHÁČ, Z. (1976): Tisíciletý vývoj Prahy. *Historická geografie*, 14–15: 19–54.

CIZINECKÁ POLICIE (2019): Interní databáze cizích státních příslušníků k 1. 1. 2018.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1885): *Podrobný seznam míst v Čechách (podle sčítání 1880)*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1893): *Podrobný seznam míst v Čechách. Nově zmapován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1890*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1904): *Lexikon obcí pro království a země na říšské radě zastoupené: zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900. IX., Čechy*. C.k. statistická ústřední komise, Vídeň.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1872): *Seznam míst v království českém podle výsledků sčítání lidu z 31. prosince 1869*. C. k. místodržitelství, Praha.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1913): *Seznam míst v království Českém*. C.k. místodržitelství, Praha.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1904): *Lexikon obcí pro království a země na říšské radě zastoupené: zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900. IX., Čechy*. C. k. statistická ústřední komise, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1885): *Podrobný seznam míst v Čechách (podle sčítání 1880)*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1893): *Podrobný seznam míst v Čechách. Nově zmapován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1890*. Alfred Hölder, Vídeň.

ČSÚ (1970): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970. Elektronická databáze dat, upraveno podle Statistického lexikonu. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1980): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1991): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1992): Pramenné dílo 1991. Sčítání lidu domů a bytů k 3. 3. 1991. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2001): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2013): Pramenné dílo – 2011. Sčítání lidu, domů a bytů k 25. 3. 2011. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2015): Historický lexikon obcí České republiky – 1869–2011. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Obyvatelstvo a rozloha katastrálních území Prahy 2000–2019. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Databáze demografických údajů za obce ČR. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2021): Dobřichovice (okres Praha-západ). Demografický vývoj. Veřejná databáze – vše o území. Český statistický úřad, Praha. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31548&u=__VUZEMI__43_539198#profil31554=page%3Dpozice-profilu%26rup%3DA%26pvo%3DPU-DEM-OB4%26z%3DT%26f%3DTABULKA%26clsp%3D31554%26katalog%3D31554&w= [cit. 29. 6. 2021].

ČSÚ a MV (2007): *Statistický lexikon obcí České republiky 2007*. Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR.

ČÚGK (1972-3): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1977-1981): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1984-7): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚZK (1990-5): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (1999-2000): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (2020): Originální mapy stabilního katastru 1836–1843. 1:2 880. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html> [cit. 22. 7. 2020].

ČÚZK (2021): Archiv – Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2 880 – Čechy. *Český úřad zeměměřický a katastrální*. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_1215-1_4 [cit. 29. 6. 2021].

ČÚZK (2021): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (2021): Katastrální mapy 1:2 880 evidenční 1982 – 1921. 1 : 2 880. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Dostupné z: [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(0el3yq4o4ao5jqzitrgwvx11\)\)/Default.aspx?mode=TextMeta&side=dSady_archiv&metadataID=CZ-CUZK-VYC-R&head_tab=sekce-02-gp&menu=2918](https://geoportal.cuzk.cz/(S(0el3yq4o4ao5jqzitrgwvx11))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=dSady_archiv&metadataID=CZ-CUZK-VYC-R&head_tab=sekce-02-gp&menu=2918) [cit. 22. 7. 2020].

FEDERÁLNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD (1967): Statistický *lexikon obcí ČSSR* 1974. Federální statistický úřad, Praha.

IPR (2020): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/ortofoto-archiv/> [cit. 22. 7. 2020].

PALACKÝ, F. (1848): *Popis království Českého: čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a wesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpustlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obywatelstwa dle popisu r. MDCCCLIII vykonaného*. J. G. Kalve, Praha.

PŘÍSPĚVATELÉ OPEN STREET MAP (2020): Databáze vektorových GIS vrstev. Dostupné z: openstreetmap.org [cit. 22. 7. 2020].

REGULAČNÍ PLÁNY STÁTNÍ REGULAČNÍ KOMISE (1939): Stopceny. Ceny stavebních pozemků 1:2880. Geoportal hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/srk/> [cit. 22. 7. 2020].

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1895): *Poměry příbytečné v královském hlavním městě Praze a ve spojených s městskou statistickou kommisí obcech, zejména v Karlíně, na Smíchově, na Královských Vinohradech a v Žižkově, jakož i v jiných pěti obcech sousedních dle výsledků popisu ze dne 31. prosince 1890.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1906): *Sčítání lidu v Král. hlav. městě Praze a obcech sousedních provedené 31. prosince 1900. Díl II, oddělení II. Poměry příbytečné v Praze.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMISE KRÁLOVSKÉHO HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1911): *Hlavní výsledky popisu obyvatelstva ze dne 31. prosince 1910 v král. hlav. městě Praze a obcech okolních.* Statistická komise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÝ LEXIKON (1934): *Statistický lexikon obcí v Republice československé. Na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930. Díl I. Čechy.* Praha, Orbis.

STATISTICKÝ LEXIKON (1974): *Statistický lexikon obcí ČSSR. Podle správního rozdělení k 1. lednu 1970, sčítání lidu, domů a bytů k 1. prosinci 1970.* Federální statistický úřad, Praha.

STATISTICKÝ LEXIKON (2007): *Statistický lexikon obcí České republiky 2007. Podle správního rozdělení k 1. 1. 2007 a výsledků sčítání lidu, domů a bytů k 1. březnu 2001.* Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR.

STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ ČSSR 1965 (1966): *Podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961,* SEVT, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1924): *Statistický lexikon obcí v republice Československé.* Státní úřad statistický, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1934): *Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930. Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání.* Státní úřad statistický, Bursík a Kohout, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ A MINISTERSTVO VNITRA (1955): *Statistický lexikon obcí Republiky československé.* Státní úřad statistický a ministerstvo vnitra, Praha.

SZKÚ (1951): *Státní mapa 1:5 000 odvozená. Státní zeměměřický a kartografický ústav,* Praha.

ÚSGK (1955-8): *Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie,* Praha.

ÚSGK (1962-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.

ÚSTŘEDNÍ KOMISE LIDOVÉ KONTROLY A STATISTIKY A MINISTERSTVO VNITRA (1966): Statistický lexikon obcí ČSSR 1965: podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961. Ústřední komise lidové kontroly a statistiky a ministerstvo vnitra, Praha.

WAGNER, J., E. (1904): Mapa okresu berounského v Pražském kraji: podle nejnovějších a nejbezpečnějších pramenů sestavena a vydána k založení obecních knihoven ve veškerých okresích kraje Pražského. Karel André, Praha. Dostupné z: <http://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/42258> [cit. 22. 7. 2020].